

Dergilerin İmpakt Faktörlerinin Kullanımları için İki Öneri

[Two Proposal for Use of The Impact Factor of Journals]

Süleyman Aydın⁽¹⁾

S. Sırrı Kılıç⁽²⁾

⁽¹⁾ Biyokimya ve Klinik Biyokimya,

⁽²⁾ Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalları, Fırat Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Elazığ 23119

Yazışma Adresi

[Correspondence Address]

Yrd. Doç. Dr. Süleyman Aydın
Biyokimya ve Klinik Biyokimya Anabilim Dalı, Fırat
Üniversitesi Tıp Fakültesi, Elazığ Türkiye
Tel: 0424 233 35 55/1609
e-posta: saydin1@hotmail.com

Kayıt tarihi 16.8.2004
[Received 16.8.2004]

ÖZET

Belirli bir yıl veya zamanda dergilerde makalelerin atıf alma sıklığının ölçümü o dergilerin impekt faktörü olarak tanımlanmaktadır. Bu faktör dünyada bir çok amaç için kullanılmaktadır. Fakat gelişmiş ülkelerde son zamanlarda impekt faktörünün en önemli kullanım alanı akademik değerlendirmelerdir. Üniversitelerin akademik kadrolarının seçkin öğretim üyelerinden oluşmasını istemeleri anlaşılır ve açıktır. Gerçekten de herhangi bir üniversitenin yaşaması barındırdığı öğretim üyesinin kalitesine bağlıdır.

Biz bu çalışmada dergilerin impekt faktörünün ülkemiz yararına kullanılması için iki öneri sunduk. Önerilerden biri impekt faktörünün akademisyenlerin değerlendirilme sürecinde kullanımı, diğeri ise devletin üniversitelere yapacağı yardım esnasında kullanımıdır.

Sonuç olarak ülkemizde de impekt faktörünün kullanımı yetkililerin adil karar vermesine yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: İmpakt faktör, akademik değerlendirme, finansal yardım değerlendirme

ABSTRACT

It is defined that the impact factor is a measure of 'average article 'citation frequencies in a journal in a particular year or period. This factor is used in a number of ways in the world. The most crucial and recent use of impact factor is in the process of academic evaluation in developed countries. Since it is clearly understandable that universities wanted that their faculty staffs must be distinguished. Indeed, the survival of any university depends on its faculty staffs quality.

In this work, we , therefore, suggest two proposal in use of the impact factor for the benefit of our country. One is that it is in the process of academic evaluation. Other is in the process of financial aid evaluation for universities from state.

As a result, use of impact factor can aid authorities for fair decisions in our country.

Key Words: impact factor, academic evaluation, financial aid evaluation

İMPAKT FAKTÖRÜ

Giriş

Eskiden sadece yayıncılık, dergilerin değerlendirilmesi ve sıralamasında kullanılan impekt faktörü, günümüzde genel olarak herhangi bir zaman dilimi içerisinde bir dergideki makalelere yapılan atıf sıklığı anlamına gelmektedir. İmpakt faktör değeri yüksek olan dergilerdeki makalelerin, yazarlara yüksek bir prestij kazandırması doğal bir sonuçtur. Gelişmiş ülkelerdeki bilimsel değerlendirmelerde öncelikli olarak kullanılan bu kriter, çok daha objektif ve bilimsel bir anlayışı öngörmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, impekt faktörünün ülkemizdeki akademik değerlendirmelerde ve kaynak aktarımında kullanımını amaçlayan iki öneriyi kapsamaktadır

A) Akademik Değerlendirmede Kullanımı

Bilindiği gibi halihazırda yüksek öğretim kanununa göre belirlenmiş bazı ölçütler uygulanmaktadır. Doçentliğe başvurabilmek için bir makalede birinci yazar olmak koşulu ile en az üç yayın koşulu getirilmiştir. Profesörlük için ise en az beş yıl doçent olarak bekleme süresi bulunmaktadır. Mevcut şartlara göre nitelikten çok nicelik ön plandadır. Örneğin hiç kimse tarafından okunmayan ve bilime bir katkısı olmayan (atıf almayan) bir yayın ile onlarca kez yararlanılıp atıfta bulunulan bir yayın aynı değerde tutulmaktadır. İmpakt faktörünün değerlendirilmeye alınması, araştırmacıların yaptığı çalışmanın faydalanılabilirliğini veya uygulanabilirliğini göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bu ölçütün uygulanmasının zamana ve şartlara bağlı olarak değişebileceğini varsayarak, akademik değerlendirmelerde şöyle bir formül önerilebilir:

1. Bir makalede 1. 2.ve 3. sıradaki yazarlar için: impekt faktör / yazar sayısı + impekt faktör / yazar sırasıyla 10, 20, 40*.

* Bu formülün bir makaleye en çok katkısı olan yazar ile diğerleri arasındaki farkın ortaya konulması için gerekli ve yeterli olduğunu düşünüyoruz.

2. Üçüncü yazardan sonraki yazarlar için sadece impekt faktör / yazar sayısı değeri kullanılmalıdır.

3. Yukarıdaki hesaplama göre toplam 2 puan değerine ulaşan doçentliğe, 4 (daha fazla da olabilir) puan değerine ulaşan bir öğretim elemanı doçentlik ünvanını almış ise 5 sene süresini doldurmasına bakılmaksızın profesörlüğe başvurabilmelidir.

4. Değerlendirmeyi yapacak jüri üyelerinin de bu hesaplama göre, en az aday kadar veya daha fazla puanı olmalıdır.

5. Bir kadroya birden fazla adayın baş vurması durumunda puanların değerlendirilmesinde kendi alanındaki dergilerin impekt faktör değeri dikkate alınmalı, puanların eşitliği halinde diğer alanlardaki yayınlar göz

önünde bulundurulmalıdır.

6. Puan hesaplamalarında dergilerin yayımlandığı yıldaki impekt faktör değeri dikkate alınmalıdır.

Dünyada Medline, Science Citation Index gibi dizinlere giren yaklaşık 10.000 dolayında dergi bulunmaktadır. Bu dergilerden sadece beş tanesi bu çalışmaya dahil edildi:

1. dergi: Journal of Clinical Biochemistry and Nutrition.

2. dergi: Biotechnology And Applied Biochemistry.

3. dergi: Journal of Biological Chemistry.

4. dergi: Science.

5. dergi: Nature

Verilen formüle göre, 2001 yılı impekt faktörleri baz alınarak üçüncü dergide yayınlanan beş yazarlı bir makalenin yazarlarına kazandıracağı puanları hesaplayalım. Derginin impekt faktörü 7.3 olduğuna göre:

1. yazar için puan : $7.3/5 + 7.3/10 = 2.19$, 2. yazar için puan: $7.3/5 + 7.3/20 = 1.82$, 3. yazar için puan: $7.3/5 + 7.3/40 = 1.64$, 4. yazar için puan: $7.3/5 = 1.46$, 5. yazar için puan: $7.3/5 = 1.46$ olarak hesaplanmaktadır.

Yukarıdaki dergilerde beş yazar tarafından yapılan ve 2001 yılında yayınlanan bir çalışmanın yazarlara kazandırdığı puanlar (Akademik Değerlendirme Puanı) Tablo I'de özetlenmiştir.

Tablo I'e göre ikinci dergide ikinci yazar olarak 6 yayını bulunan bir araştırmacı toplam 2.1 puan almış olurken, birinci dergide aynı şartlarda 2.1 puana ulaşmak için 60 yayın yapmış olması gerekmektedir.

Bunun yanında üçüncü dergide birinci yazar olarak bulunan bir araştırmacı bir yayın ile doçentlik için başvuruda bulunabilecek yeterlikte puana ulaşmış olur. Nature veya Science gibi impekt faktörü çok yüksek olan dergilerde yayını bulunan bir araştırmacı, yazar sıralamasına bakılmaksızın profesörlük için yeterli puana ulaşmış olmaktadır.

Üniversitemizde kadro açılmasında ve atamalarda bazı sıkıntıların yaşandığı ve bu konunun zaman zaman ciddi eleştirilere neden olduğu bilinmektedir. Üniversite ortamında subjektif değerlendirmelerin minimuma indirilmesi bir zorunluluktur. Bu hesaplama

Tablo I. Dergilerin impekt faktörleri ve yazar sıralamasına göre hesaplanmış akademik değerlendirme puanları.

	İmpakt faktörü	1. yazar	2. yazar	3. yazar	4. ve sonraki yazarlar
1. dergi	0.14	0.042	0.035	0.0315	0.028
2. dergi	1.4	0.42	0.35	0.315	0.28
3. dergi	7.3	2.19	1.82	1.642	1.46
4. dergi	23.5	7.05	5.875	5.287	4.7
5. dergi	28	8.4	7.0	6.300	5.6

göre akademik yükselmelerde birincil faktör akademik çalışmanın kalitesi ve dünya ölçeğinde bilime yaptığı katkıdır. Çünkü impakt faktörü açığa çıkarılan bilginin dünya tarafından paylaşılıp yararlanılabilirliğinin bir ölçüsüdür.

B) Üniversitelere Kaynak akatarımında Kullanımı

Gelişmiş ülkelerde üniversitelerin finans kaynağı, ya öğrenciler ya da öğretim elamanlarının yaptıkları projelerdir. Ülkemizde de benzer bir durum varsa da esas mali kaynak devlettir. Devlet üniversitenin öğrenci sayısı ve öğretim elamanına göre her üniversiteye belli bir pay ayırır ve onu da üniversitelerin bütçesine aktarır. İyi bir impakt faktörüne sahip olan bir üniversitenin kaliteli olduğu anlamına geldiğine inandığımızdan üniversitelere devlet pay ayırırken bu faktörün kullanılmasından yanayız. Üniversitelerin toplam impakt faktörü öğretim elamanı sayısına bölünerek, o üniversitenin net impakt faktörünü hesaplanmalıdır. Ülkemizde hangi üniversite-

nin net impakt faktörü en yüksek ise devletten en yüksek payı da o üniversite almalıdır. Çünkü, bu kalite ve bilginin kullanılabilirliği anlamına gelir.

Öğretim elamanları çalıştıkları üniversitelerden nakil olmaları durumunda kendi paylarına düşen toplam impakt faktörlerini nakil edebilmelidirler. Bu durum öğretim elamanlarına itibar getirir. Çünkü yüksek impakt değer, devletten üniversiteye yüksek para getiri demektir. Yüksek para getiren öğretim elamanını da hiçbir idareci kaybetmek istemez. İmpakt faktörü yukarıda verdiğimiz önerilerin dışında TÜBİTAK'ın yaptığı dergilerin sınıflandırılmasında da kullanılabilir. Örneğin impakt değeri birin altında olan dergiler 'C'; 1-1.5 olanlar 'B', 1.5'den fazla olanlar 'A' grubu gibi.

Sonuç olarak, ülkemizin evrensel normlara ulaşması için dergilerin impakt faktörleri ile ilgili olarak yukarıda verilen önerilerin değerlendirilmesinin son derece önemli bir ölçüt olacağı kanısındayız..

Kaynaklar

<http://www.isinet.com/essays/journalcitationreports/7.html/>

<http://www.genebee.msu.su/journals/if01b.html>

<http://mdl.ipc.pku.edu.cn/pdf/jcr-2002>